

normy, zasady dla działalności duszpasterskiej ukierunkowanej na rodzinę? Czy ma oznaczać działalność duszpasterską zaadresowaną do osób tworzących rodzinę lub przygotowujących się do jej założenia? Uczestnicy dyskusji zauważyli, że często w pracy z małżeństwami i rodzinami widać brak podstaw teoretycznych. Chcemy działać, gdy okazuje się, że nieznane są podstawy teoretyczne. Teoria i praktyka są ze sobą ściśle powiązane, komplementarne. Działalność duszpasterska, ukierunkowana na małżeństwo i rodzinę, oderwana od refleksji naukowej byłaby niepogłębiona. Podobnie teoria bez praktyki stałaby się tylko refleksją życzeniową.

Symposium naukowe podsumował ks. prof. R. KAMIŃSKI postulując, by Duszpasterstwo Rodzin służyło małżeństwu i rodzinie. Na zakończenie ks. Profesor podziękował prelegentom, przybyłym gościom i wszystkim uczestnikom za udział i zabrany głos.

Opracował Ks. Grzegorz Pyżlak
Instytut Teologii Pastoralnej i Katechetyki KUL

Ks. Krzysztof Gąsecki. *Das Profil des Geistes in den Sakramenten. Pneumatologische Grundlagen der Sakramententheologie. Darstellung und Reflexion ausgewählter römisch-katholischer Entwürfe*. Münster: Unwersytet Westfalski 2008 ss. 492. ISBN 978-3-402-11366-0.

Po Soborze Watykańskim II w teologii, a głównie w eklezjologii, zaczęto podkreślać elementy pneumatologiczne. Wskazując, że Kościół swoje źródło posiada nie tylko w Jezusie Chrystusie, ale w takiej samej mierze w Duchu Świętym. Kościół cechuje struktura trynitarna. Był on odwiecznym postanowieniem Ojca, w celu wyniesienia ludzi do uczestnictwa w życiu Boga. Konkretna realizacja nastąpiła w Chrystusie, do którego ludzie mają stać się podobni. Cały proces zjednoczenia z Bogiem dokonuje się we wspólnocie Kościoła, który objawił się i ukonstytuował przez zesłanie Ducha Świętego (por. KK 2). Duch Święty prowadzi dzieło zbawienia do spełnienia, a więc Trójca Święta znajduje się zarówno u początków, jak i u celu drogi Kościoła. W taki nurt rozważań o Kościele, a konkretnie o jego sakramentalnym wymiarze, wpisuje się rozprawa ks. Krzysztofa Gąseckiego pt. *Das Profil des Geistes in den Sakramenten. Pneumatologische Grundlagen der Sakramententheologie. Darstellung und Reflexion ausgewählter römisch-katholischer Entwürfe*.

Recenzowana dysertacja próbuje odpowiedzieć na pytanie: jak dalece we współczesnych projektach sakramentologicznych brany jest pod uwagę aspekt pneumatologiczny? Analiza została dokonana na podstawie dzieł współczesnych teologów katolickich: W. Hryniewicza, L. Liesa, H. O. Meuffelsa, H. Vorgrimlera, T. Schneidera. Chce przez

to – w kontekście dominującego w katolickiej tradycji chrystocentryzmu – włączyć się w proponowaną przez teologię po Soborze Watykańskim II pneumatologiczno-trynitarną zmianę paradygmatu teologicznego (s. 12 n.). Przez podkreślenie roli i znaczenia Ducha Świętego w sakramentach Kościoła stara się określić jego swoisty profil działania.

Pneumatologicznie ukierunkowana sakramentologia jest refleksją wychodzącą z wewnątrztrynitarnego zróżnicowania jednego i jedynego Boga. Próbuje ona przede wszystkim rozwinąć osobowe rozumienie sakramentów. Dynamika życia Boga naprowadza na osobowe ujęcie misteriów sakramentalnych jako realnych symboli Boskiej *agape*. Sprawowanie sakramentów i uczestniczenie w nich winno zatem otwierać dynamiczny proces partycypacji w osobowej miłości Boga.

Zaproponowani przez autora teologowie zachodni (zwl. L. Lies i H. O. Meuffels) wyraźnie wypuklają – bazując na pneumatologiczno-trynitarniej odnowie teologicznej – komunijno-komunikatywny aspekt sakramentalnych wydarzeń. Próbują ukierunkować na tym dynamicznym trynitarnym modelu współczesną teologię sakramentów, aby nie zagubić siły i dynamiki kształtującej życie wiary człowieka. Autor jest przekonany, że ten sposób rozumowania może być szansą na skuteczną komunikację ze współczesnym człowiekiem.

Autor ma świadomość, że korelacja sakramentologii z pneumatologią otwiera nowe pole badawcze. Recenzowana dysertacja nie omawia kwestii szczegółowych, a jedynie nakreśla pneumatologiczne podstawy dla trynitarnie sprofilowanej sakramentologii. Najważniejsze tezy, które zostały sformułowane i uzasadnione w pracy, to podkreślenie, że sakramentalna łaska jest osobowym spotkaniem (s. 454 n.), że kult ma wyraźnie komunikatywny charakter (s. 454-458) oraz że sakrament jest dynamicznym procesem w komunii osób (s. 438-442, 455, 458).

Praca jest skomponowana przejrzyście, choć pojawiają się powtórzenia – zwłaszcza w analizie dzieł W. Hryniewicza i L. Liesa (Rozdział 2). W tych fragmentach można odczuć niedosyt samodzielnej refleksji Autora. Praca została napisana poprawnym językiem, choć Autor nie pisał jej w języku ojczystym. Jest ona bowiem owocem studiów doktoranckich ks. Krzysztofa Gąseckiego w Münster.

Walorem tego studium pozostaje podkreślenie dynamicznej roli Ducha Świętego w sakramentalnej ekonomii Kościoła. Autor podjął się niełatwego zadania przełożenia współczesnej pneumatologii na teren sakramentologii. W pracy konsekwentnie podkreśla dynamiczno-personalny charakter wydarzeń sakramentalnych, przez co polemizuje z wieloma tezami nauki o sakramentach, opartej wyłącznie na neoscholastycznych podstawach.

Pytanie o „odrębny” profil działania Ducha Świętego w sakramentach jest problemem wciąż nowym i wartym kontynuacji. W literaturze polskiej pojawiły się już prace poruszające podobną tematykę, choć w innym kontekście (zob. K. Wojtkiewicz. *Trójca Święta jako zasada życia chrześcijańskiego. Teologiczno-krytyczne studium trynitologii Gisberta Greshakego*. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego 2005 ss. 512). Książka K. Gąseckiego pt. *Das Profil des Geistes in den Sakramenten. Pneumatologische Grundlagen der Sakramententheologie. Darstellung und Reflexion ausgewählter römisch-katholischer Entwürfe* stanowi dobry punkt wyjścia do dalszych poszukiwań badawczych.

Bp Wiesław Śmigiel

Instytut Teologii Pastoralnej i Katechetyki KUL